hanke med en vigtig og dyr del af filmproduktionen, har en række filmfolk sammen med folk fra pladeforlaget Nacksving og nogle teknikere oprettet et lydstudie, hvor film kan mixes og synkroniseres med en lyd, der ikke er ringere end den, man kan få på sit stereoanlæg. Den tekniske baggrund er et ungarsk optisk stereolydsystem, der er langt billigere end de ellers afsindigt dyre anlæg for den slags. Filmen om teltprojektet: »Hvem tilhører verden?« blev mixet her som den første. Erkendelse af, at den tekniske side af sagen ikke er uvæsentlig, må ses som et væsentligt fremskridt.

Folkets bio

Folkets bio blev dannet i '73 og havde rødder i Filmcentrum, men var og er en selvstændig organisation. Den konkrete anledning var, at Maj Wechelmanns film om Viggen-flyene ikke kunne finde biografdistribution. Man opbyggede så en kæde af egne biografer, i alt ti rundt omkring i landet. Her skulle de film vises, som den almindelige biograf ikke ville vise.

Mens Filmcentrum altså arbejder med 16 mm, distribuerer Folkets bio 35 mm kopier, der så eventuelt senere kan nedkopieres til brug for Filmcentrum. Folkets bio har også forsøgt samarbejde med de kommercielle biografer, men det er økonomisk langt mere fordelagtigt med egne bioer. For sagen er, at mens distributionen får 30% af indtægterne, får biograferne 70.

Den mere langsigtede anledning til oprettelsen af Folkets bio var, at man ville imødegå SFI's argumentation, der gik på, at man ikke kunne støtte film, der ikke var rettet mod biografdistribution. Når filmene var sikret visning på Folkets bio, måtte denne argumentation smuldre, i hvert fald formelt.

Også Folkets bio får støtte af Kulturrådet. Med 75.000 kr. ligger man dog langt under, hvad andre tilsvarende organisationer får, f.eks. Bio 16.

På trods af Filmcentrums konsolidering og oprettelsen af Folkets bio er oppositionen mod SFI svag. I den tidligere nævnte artikel af Luiz Sanz kritiserer han de venstreintellektuelle, der sidestiller organisation og disciplin med bureaukrati og mangel på demokrati. Han slår til lyd for et tættere samarbejde mellem den revolutionære arbejderbevægelse og de venstreintellektuelle. Ellers, skriver han, kan det betyde, at de små selskaber bestående af et par venstreintellektuelle opsuges af SFI's liberalisering og bliver til et nyt filmens bourgeoisi. »Vi må have stærkere organisationer ikke bare på distributionssiden, men også på produktionssiden. Jeg mener, at vi bør samles i kooperativer, og at vi som bevægelse må føre kampen på alle fronter som bærere af samme ideer, men udøvende forskellige funktioner. En arbejdsdeling«.

Hvad Sanz mener med den revolutionære arbejderbevægelse er uklart, men senere hævder han, at filmarbejderne må diskutere med socialdemokraterne og arbejderbevægelsen om et filmpolitisk samarbejde. Måske skal kooperativerne presse den reformistiske arbejderbevægelse i den rigtige retning, eller måske er tankegangen en opbakning bag Socialdemokratiet vendt mod Folkepartiet.

Filmene

Troldmanden
Max Havelaar
Højt at flyve
Søstrene
Øjeblikket
Danmark er lukket

Alan Arkin som troldmanden i Menahem Golans film af samme navn.

Troldmanden

Instruktør: MENAHEM GOLAN

Menahem Golan (født 1931) er en aktiv skikkelse i israelsk film. Han har som producent stået bag adskillige film og har selv instrueret en række. Musical'en »Manden fra Casablanca« og gangsterfilmen »Lepke« (med Tony Curtis), begge fra 1974, har været vist i Danmark, dog uden større succes. »Troldmanden« (1978) er et prætentiøst projekt, realiseret i Vestberlin, optaget i de samme studier som Schlöndorffs »Bliktrommen« (hvilket antagelig er forklaringen på en vis overfladisk lighed mellem filmene, der i øvrigt også har komponisten Maurice Jarre til fælles), internationalt kendte amerikanske stjerner spiller hovedrollerne: Alan Arkin som troldmanden og Valerie Perrine, Louise Fletcher og Shelley Winters som nogle af de mange kvinder, der lader sig besnære af hans tryllekunster. Forlægget er en roman af den jiddisch-skrivende, polskfødte, i USA bosatte forfatter Isaac Bashevis Singer, der overraskende – især for dem der ikke har fulgt med i amerikansk litteratur i de sidste decennier – fik tildelt nobelprisen i litteratur for 1978. De fleste af hans romaner og noveller, der hovedsagelig kendes igennem den af forfatteren autoriserede engelske oversættelse, fremmaner i en præcis og frodig stil de polske jøders brogede, svundne verden. Det er en fantasmagorisk verden af fromhed og gudsbespottelse, askese og sanselig vellyst, svindel, dæmoni og besættelse såvel som opofrelse og tro. Singer øser – med overvældende fortælletalent – af en tilsyneladende utømmelig brønd af groteske, saftige, bevægende anekdoter og maleriske og utrolige skikkelser.

»Der Kunzenmacher fun Lublin«, udsendt i engelsk oversættelse som »The Magician of Lublin« (1960; dansk overs. 1979), er en typisk Singer-roman. I traditionalistisk romanform fortælles en kraftfuld historie fra århundredeskiftets Polen, om en tryllekunstner fra en landsby i Lublinprovinsen og hans karriere. Hans succes – som akrobat, linegænger, flugtkunstner, magiker og kvindeforfører – er stor, men hans ambitioner, både professionelt og privat, er endnu større. Han vil flyve, han vil realisere artistens umulige drøm, ikke blot som højdepunktet af en akrobats og illusionskunstners professionelle kunnen, men også som en personlig triumf vil han flyve ud af sit trivielle polske provinsmiljø til det forjæt-

tede Vesten og endda ud af sin jødiske identitet, der er ham en klods om benet. Singer lader ham slutte – efter både professionelle og personlige nederlag – i angerfuld, hvileløs reflektion. Filmen lader ham realisere miraklet og flyve bort fra det betrængte jordeliv.

Filmen byder på gode skuespillerpræstationer, et dygtigt genskabt miljø, en interessant story. Men den samlende kunstneriske styring af disse elementer mangler. Golan er og bliver desværre en middelmådig instruktør, der hverken har smag eller talent til at udnytte de i og for sig gode bestanddele, hans film råder over. Filmsprogligt henfalder han til fæle klicheer – flashback-drømmene i slutningen – og de omhyggeligt rekonstruerede eksteriører er livløse tableauer, der står i underlig kontrast til Arkins dynamiske spil. Men filmen er i det mindste interessant nok til, at den skulle kunne skaffe Singer nye læsere.

Peter Schepelern

TROLDMANDEN
The Magician of Lublin. Vesttyskland/Israel 1978. **P-selskab:** N. F. Geria III/Golan-Globus. **Ex-P:** Harry N. Blum. **P-sup:** Menahem Globus, Yoram Globus. **P-leder:** Karl W. Schaper. **I-leder:** Rolf Meier. **Instr:** Menahem Golan. **Instr-ass:** Riki Shelach, Martin Höner, Haim Idan, Dory Lubliner. **Manus:** Irving S. White, Menahem Golan. **Efter:** Roman af Isaac Bashevis Singer; samt supplerende materiale af Joseph Gross og supplerende dialog af Sheldon Patenkin, Barbara Dana. **Foto:** David Gurfinkel (farve). **Klip:** Dov Hoenig. **P-tegn:** Jürgen Kiebach. **Dekor:** Alfred Gershoni, Itzik Albalach (sup). **Kost:** Ingrid Hoffman. **Musik/Dir:** Maurice Jarre. **Spillet af:** The London Symphony Orshestra. **Supplerende musik:** Frédéric Chopin, med Heidi Kommerell; Yashas en-mandsorkester spillet af Dov Seltzer; Café de Paris-sigøjnermusik af og med Jacob Lichtman. **Sang:** »The Magician« af Maurice Jarre, Paul Francis Webster, med Kate bush. **Tone:** Roy Taylor, Henry Richardson, David Treuherz, Doug Turner. **Medv:** Alan Arkin (Yasha Mazur), Louise Fletcher (Emilia), Valerie Perrine (Zeftel), Shelley Winters (Elzbieta), Lou Jacobi (Wolsky), Warren Berlinger (Herman), Shai K. Ophir (Shmul), Lisa Whelchel (Halina), Maia Danziger (Magda), Linda Bernstein (Esther), Zachi Noy (Bolek), Friedrich Schönfelder (Grev Zaruski), Ophelia Stral (Rytza), Buddy Elias (Pan Kuzarski), Yehuda Efroni (Mechl), Shlomo Wishinski (Leibl), Elspeth March (Yadwiga), Uli Bachman (1. bonde), Dorit Jeitner (Malka), Evelyn Gutkind-Bienert (Rivka), Kimberly Smith (Elverpige), Hilda Cohen (Gadesangerinde), Marcus A. Powell (Organist), Jacob Lichtmann (Violinist). **Version:** Engelsk. **Længde:** 114 min. **Udl:** Obel. **Prem:** 24.10.80 – Alexandra.

Max Havelaar

Instruktør: FONS RADEMAKERS

Hollandske film er ikke det, vi ser mest til herhjemme, bortset fra en lang række dokumentarfilm, hovedsageligt af de to mestre på området, Joris Ivens og Bert Haanstra. Den hollandske filmuge i dette forår var derfor en velkommen lejlighed til at danne sig et nærmere indtryk af landets spillefilmproduktion i 70'erne, og den bedste af de film, der blev præsenteret, blev importeret og forsynet med danske tekster, og den er med rette blevet den hidtil største succes, Delta-biografen har haft.

Fons Rademakers, der er født i 1920, er veteranen blandt de hollandske spillefilminstruktører. Han debuterede i 1958 efter at have virket som assistent for så forskellige instruktører som Jean Renoir, Federico Fellini, Vittorio de Sica, Jacques Becker og David Lean.

Han er således klassisk skolet i filmhåndværket, og det bærer »Max Havelaar«, der kun er hans 8. film i løbet af 20 år, tydeligt præg af. Den er en storstilet, bredt anlagt episk beretning om det hollandske koloniherredømme i Indonesien i midten af forrige århundrede – baseret på et af hovedværkerne i hollandsk litteratur, den selvbiografiske roman af samme navn, som den tidligere embedsmand i kolonierne, Eduard Douwes Dekker, udsendte i 1860 under det lantinske pseudonym, Multatuli (»Meget har jeg lidt«).

Filmen er som bogen et flammende opgør med denne kolonialismes kyniske udpineri af besiddelserne, som stort set alle europæiske lande som bekendt var involveret i dengang. På de indonesiske øer puklede således de forarmede indfødte bønder som slaver og dyrkede ris og især kaffe, som kolonimagten tjente fedt på. Utilfredshed og oprørstrang blev behændigt holdt i ave af et sindrigt hierarki af lokale indfødte landsbyhøvdinge, fyrster og regenter, der med systematisk korruption, hoveri, tortur og mord kunne garantere at bønderne blev på deres plads, mens de hollandske embedsmænd bekvemt lukkede øjnene for grusomhederne med den kalvinistiske tro på, at de var guds udvalgte, og at de indfødte næppe var at betragte som mennesker, som sovepude.

Til denne heksekedel ankommer i fortællingen Max Havelaar i 1855. Han er en ung ambitiøs og idealistisk embedsmand, der er blevet tildelt posten som assisterende resident med hovedansvar for den totalt udpinte provins Lebak på Mindanao, en af de større småøer nordøst for Borneo. Havelaar ankommer med kone og søn og en fast overbevisning om, at han kan rydde op i korruptionen og indføre lovmæssigt retfærdige tilstande i området. I tiltro til, at han har generalguvernøren på Javas fulde opbakning, går han ildfuldt og åbenhjertigt i gang med at rydde op, selv om hans hollandske underordnede ser til med hovedrysten og betragter ham som en idealistisk galning. Han giver de lokale høvdinge (med en ualmindelig lumsk og nedrig regent i spidsen) chancen for at ændre kurs, men må gang på gang se sig ført bag lyset. De lokale bønder bliver stadig tvunget til hoveri, og deres okser og udbytte frastjålet dem, og til trods for sit eminente kendskab til den lokale kultur må Havelaar erkende, at han er magtesløs. Da han så finder beviser for og vidner på, at hans forgænger i embedet blev myrdet af regenten, og han konsekvent kræver morderne arresteret og straffet, bliver han forflyttet og tager sin afsked. Generalguvernøren og hans stab af embedsmænd er til syvende og sidst totalt ligeglade med bøndernes rettigheder og mere interesserede i deres egen fredelige magelighed, og Havelaar vender dybt frustreret og nedbrudt tilbage til Holland, hvor han forsøger at få udgivet sine anklager på tryk, mens kalvinisterne selvbehageligt priser sig selv i søndagsgudtjenesten.

Denne fortælling om en dumdristig idealists nederlag taler helt for sig selv, og det er netop filmens styrke, at Rademakers lader den gøre det. Med sine 160 minutters spiltetid skrider den støt og roligt fremad uden på noget tidspunkt at tabe sin intensitet og blive langtrukken. Hver eneste scene pulserer af liv, og Jan de Bonts kameraarbejde er blændende, især i de farvemættede poetiske optagelser fra Lebak. Hans kamera står næsten aldrig stille, men kører i lange panoreringer og smukt udformede ellipser langs med menneskekolonner og omkring grupperinger, uden at det bliver trættende eller udvendigt effektjagende.

Frem for alt er filmen mesterligt struktureret. Suverænt præsenterer Rademakers i en prolog før forteksterne først Lebak og dens konflikter, dernæst den nedbrudte Havelaar, der går rundt i Amsterdam og forsøger at skabe interesse for sine skriverier, og efter forteksterne oprulles så selve historien i et langt tilbageblik. Parallelt med skildringen af Havelaar følger Rademakers – næsten i en selvstændig sidehandling – det unge indfødte par, Saidjah og Adinda, som præsenteres for os allerede i prologen, og hvis tragiske endeligt til slut bliver den afgørende emotionelle gennemslagskraft i filmen.

Det er efterhånden sjældent – og derfor en storslået oplevelse – at se en klassisk ren fortællende film, og i så henseende er »Max Havelaar« helt afgjort et ubetinget mesterværk. Det er paradoksalt at måtte fastslå, at uden Filminstituttets hollandske filmuge var denne store succes sandsynligvis aldrig kommet et dansk publikum til gode, og det kan få én til at tænke på, hvor mange fremragende film fra den store verden, der på grund af tilfældige og mangelfulde distributionskanaler således går vor næse forbi.

Asbjørn Skytte

MAX HAVELAAR
Max Havelaar. Holland/Indonesien 1977. **P-selskab:** P.T. Mondial Motion Pictures, Jakarta/Fons Rademakers Productie B.V., Amsterdam. **Ex-P:** Fons Rademakers. **As-P:** Hiswara Darmaputera. **Instr:** Fons Rademakers. **Instr-ass:** Lili Rademakers, Fred Wetik, Mochtar Soemondiemedjo. **Manus:** Gerard Soeteman. **Efter:** Multatuli (Eduard Douwes Dekker)s roman af samme navn fra 1860. (På dansk 1901). **Foto:** Jan de Bont. **Farve:** Technicolor. **Klip:** Pieter Bergema. **Ark:** Fred Wetik, Frank Raven. **Kost:** Elly Claus. **Tone:** Peter Vink, Kees Linthorst, Erik Langhout. **Medv:** Peter Faber (Max Havelaar), Sacha Bulthuis (Tine Havelaar), Elang Mohamad Adenan Soesilaningrat (Regenten), Maroeli Sitompul (Demang, høvding), Carl van der Plas (Residenten), Krijn ter Braak (Verbrugge, kontrollør), Joop Admiraal (Slotering), Rima Melati (Fru Slotering), Rutger Hauer (Duclari), Pitradjaja Burnama (Djaksa), Frans Vorstman (Generalguvernøren), Herry Iantho (Saidjah), Nenny Zulaini (Adinda), Minih bin Misan (Saidjahs far). **Længde:** 160 min. **Udl:** Bellevue. **Prem:** 23.8.80 – Delta (første gang præsenteret i den hollandske filmuge 17.4.80 – Delta).

Scene fra »Max Havelaar«

Højt af flyve

Instruktører: JIM ABRAHAMS, DAVID ZUCKER, JERRY ZUCKER

»Højt af flyve« er, som mange af tidens morsomste filmfarcer, en pastiche. Stillet overfor den slags film ynder jeg at citere Hemingways gnavne passus om, at »pastichen er den dårlige kunstners sidste udvej« (en flot udtalelse af en kunstner, der startede sin karriere med at parodiere en kollega og endte med at parodiere sig selv). Der hviler en air af pauverhed over genren, og det skal da heller ikke være nogen hemmelighed, at jeg ikke lider af samme brændende kærlighed til Mel Brooks og hans cirkel som mine gode venner og kolleger Calum og Malmkjær. Jeg er heller ikke nogen grænseløs elsker af den tidlige Woody Allen, og jeg kan dårligt finde nogensomhelst artistiske lighedspunkter mellem f.eks. »Mig og moneterne« og »Manhattan«. Det skulle også kun være mig en glæde, hvis Mel Brooks en skønne dag ville ødsle sin humoristiske iderigdom på en film, der var helt original i sit koncept.

Når disse forbehold er taget, må det dog også indrømmes, at den gode pastiche ikke er noget, hvemsomhelst kan begå, og at genren i en iderig kunstners hænder kan rumme guldgruber af humor, hvor letkøbt den så end måtte være. Det episodiske, som genren naturligt indbyder til, gør ofte filmene til ujævne oplevelser, som man kan have megen morskab af at genfortælle for venner og familie. »Højt af flyve« er et mønstereksempel på den gode, iderige, episodiske, ujævne pastiche.

De tre manuskriptforfattere/producere/instruktører tager udgangspunkt i fly-katastrofefilmen, men de bevæger sig uden hensyn til logik og indre sammenhæng omkring i alle tænkelige populær-genrer, som får deres bekomst uden smålig skelen til fairness og god smag. Denne film er ude på at bunke mest mulig humor og grotesk farce sammen på den kortest mulige tid, og ingen lejlighed forsømmes til et hurtigt grin. Dette ville nok være overdrevet at påstå, at hvert eneste billede rummer sin egen vits i denne film, men det er ikke meget galt. Det er selvfølgelig ikke lige morsomt altsammen, og på visse tidspunkter lider filmen af åndenød. Men trods sine hæsblæsende forsøg på at være vittig for enhver pris og til enhver tid får filmen skabt sin egen stil og sin egen indre konsekvens, og farcen får et ekstra pift ved den forudsigelighed, der hviler over de mange gentagne jokes (f.eks. den tilbagevendende visualisering af billedlige udtryk). Det er en meget generøs film, og selv om en tilskuer – efter eget temperament – sorterer en række af filmens vittigheder fra som umorsomme, bliver der alligevel meget tilbage at more sig over. Det generøse ligger også i den fart, hvormed mange af filmens jokes afleveres. Her har man ikke timet latterreaktionerne med stopur for at undgå, at én vits drukner i latteren over den forrige. Der skal ikke være tid til at stoppe op her. Det er bare videre til den næste joke. Og til den næste. Og man blander de visuelle og de verbale vittigheder med stor præcision.

Det siges, at man ikke kan parodiere et emne, som man ikke holder af. Det turde være modbevist med »Højt at flyve«. Filmen er aldeles nådesløs og ukærlig i sin pastiche, grovkornet, smagløs, pågående, høvlende afsted på forslidte vittigheder og idiotiske genrer og konventioner. og uden tvivl en af de morsomste pasticher, jeg nogensinde har set.

Ib Lindberg

HØJT AT FLYVE
Flying High. **Eng. titel:** Airplane! USA 1980. **P-selskab:** Howard Koch Productions. For Paramount. **P:** Jon Davison. **As-P:** Hunt Lowry. **P-leder:** Maurice Vaccarino. **Ex-P/Instr/Manus:** Jim Abrahams, David Zucker, Jerry Zucker. **Instr-ass:** Arne Schmidt, Ken Collins. **Stunt-instr:** Conrad E. Palmisano. **Foto:** Joseph Biroc. **Kamera:** Frederick J. Smith/ **Ass:** Todd Henry, Jamie Anderson. **Farve:** Metrocolor. **Sp-E-foto:** Bruce Logan. **Klip:** Patrick Kennedy/**Ass:** Scott Wallace. **P-tegn:** Ward Preston. **Dekor:** Joe Hubbard, Anne D. McCulley. **Rekvis:** Steven Levine/**Ass:** Tom Crowl. **Kost:** Rosanna Norton. **Garderobe:** Aggie Lyon. **Komp:** Elmer Bernstein. **Arr:** David Spear. **Musikbånd:** Kathy Durning. **Sange:** »Stayin' Alive« af og med The Bee Gees; »Theme from 'Jaws'« af John Williams; »Notre Dame Victory March« af Michael J. Shea, J. H. O'Donnell, John F. Shea; »River of Jordan« af Peter Yarrow; »Everything's Coming Up Roses« af Stephen Sondheim, Jule Styne; »Respect« af Otis Redding. **Koreo:** Tom Mahoney. **Tone:** Tom Overton, John T. Reitz, David Campbell, Robert Pettis, Jim Troutman. **Sp-E:** John Frazier. **Medv:** Kareem Abdul-Jabbar (Murdock), Lloyd Bridges (McCroskey), Peter Graves (Oveur), Julie Hagerty (Elaine), Robert Hays (Ted Striker), Leslie Nielsen (Dr. Rumack), Lorna Patterson (Randy), Robert Stack (Kramer), Stephen Stucker (Johnny), Jim Abrahams (Religiøs fanatiker), Frank Ashmore (Victor Basta), Jonathan Banks (Gunderson), Craig Berenson (Paul Carey), Barbara Billingsley (Jive Lady), Lee Bryant (Mrs. Hammen), Joyce Bulifant (Mrs. Davis), Ethel Merman. **Længde:** 87 min. **Udl:** CIC. **Prem:** 20.10.80 – ABCinema + Cinema 1-6 + Bio Trio + Kino (Odense) + Bio-Center (Århus) + Scala (Aalborg).

»Højt at flyve«

Søstrene

Instruktør: MARGARETHE VON TROTTA

Margarethe von Trottas debutfilm »Christa Klages' anden opvågnen« (1978) bød på en æstetisk klodset og ideologisk overordentlig firkantet kombination af kvindebevidstgørelse og terrorismedebat (jf. KOS nr. 139). På denne baggrund er der særlig grund til at påskønne hendes nye film. »Søstrene eller Lykkens balance« er ganske vist også et værk, der opererer med en tydeligt skabelon-agtig tematik, men den er behandlet med raffinement og betydelig æstetisk finesse.

Den arbejdsomme sekretær Marie bor i en Hamburg-lejlighed sammen med sin medicinstuderende søster Anna. Maria, der forsørger dem begge, har med al den dydsirede arbejdseffektivitet, der gør hende til en perfekt chefsekretær, ikke megen forståelse for Annas svingende, emotionelle sindstilstand, men foreholder hende jævnligt hendes økonomiske afhængighed på en måde, der svarer til den udearbejdende ægtemands konventionelle bebrejdelser over for den hjemmegående husmor. I sin selvretfærdige pligtopfyldthed fornemmer Maria ikke, at hun driver søsteren længere og længere ud i en fatal depression, og Annas selvmord kommer som et fuldstændigt chok for hende. For tilskueren, som har noteret sig Annas forkærlighed for chaconne-arien fra Purcells »Dido og Æneas«, hvor Dido forudser sin tilstundende død (»When I am laid in earth...«), endda sunget af den kræftsyge Kathleen Ferrier, kommer selvmordet mindre uventet.

Dødsfaldet – såvel som fundet af en dagbog, hvor Anna truer med at hjemsøge søsteren som genfærd – ryster Maria, som imidlertid i overensstemmelse med en bagvendt, men psykologisk overbevisende logik finder sig en søster-erstatning i den ukomplicerede kontorpige Miriam, der snart er i færd med at gå i Annas fodspor. Først da Miriam tilfældigt erfarer Annas skæbne (akkompagneret af dødsmusikken), bliver hun klar over sammenhængen og river sig løs. Til sidst står Maria ene tilbage, tvunget til erkendelse af sine nederlag, og – som det lidt postulatorisk anføres – indstillet på at skabe en syntese af både Anna og Maria i sin person.

Selv om Margarethe von Trotta undertiden fremstiller dette menneskelige drama lidt mere preciøst og med større reverens for den pseudo-dybsindige personsplittelse og personsammensmeltning i Bergmans »Persona« end godt er, fastholder instruktøren en spændende kunstnerisk distance til sin fabel, så den virker enkel og hemmelighedsfuld.

Peter Schepelern

SØSTRENE – ELLER LYKKENS BALANCE
Schwestern, oder die Balance des Glücks. Vesttyskland 1979. **P-selskab:** Bioskop Film Produktion/WDR. **P:** Eberhard Junkersdorff. **Instr:** Margarethe von Trotta. **Instr-ass:** Helenka Hummel. **Manus:** Margarethe von Trotta, Luisa Francia, Martje Grohmann, Jutta Lampe. **Foto:** Franz Fath (farve). **Lys:** Jockel Stellmacher. **Klip:** Annette Dorn. **Ark:** Winfried Hennig. **Kost:** Ingrid Zore. **Musik:** Konstantin Wecker; Henry Purcells chaconne fra »Dido and Aeneas« sunget af Kathleen Ferrier. **Tone:** Vladimir Vizner, Stanislav Litera. **Medv:** Jutta Lampe (Maria), Gudrun Gabriel (Anna), Jessica Frueh (Miriam), Konstantin Wecker (Robert), Rainer Delventhal (Maurice), Agnes Fink (Moderen), Heinz Bennent (Münzinger), Fritz Lichtenhahn (Fritz), Günther Schütz (Professor), Ilse Bahrs (Blind kvinde), Barbara Sauerbaum (Maria som barn), Marie-Helene Diekmann (Anna som barn), Liselotte Arnold (Fru Eder), Editha Horn (Den blinde kvindes søster), Ellen Essear (Sygeplejerske), Heinrich Marmann (Portør), Edith Garten (Sproglærer), Kathie Thomsen (Fløjtenist), Volker Schwab (Roberts kollega), Dionysos Kawathas (Student). **Længde:** 92 min. **Udl:** Dagmar. **Prem:** 11.9.80 – Vester Vov Vov.

Øjeblikket

Instruktør ASTRID HENNING-JENSEN

Efter at vi i det sidste par år har kunnet se film om så væsentlige almentmenneskelige problemer som det at føde børn og det slet ikke at kunne få børn, kommer nu filmen om det væsentligste problem af dem alle: om det at skulle dø. Og ikke nok med, at den handler om døden, næh, den skildrer skam den modbydeligste af alle årsager: den snigende, uforklarlige, næsten uhelbredelige bøddel: the big C, canceren, kræften.

Vi præsenteres for en helt almindelig og typisk moderne dansk familie: far, mor og to børn. Hun er pilletriller, og han er free-lance fotograf med kunstneriske ambitioner om at fastholde det gamle København, førend det helt forsvinder. Det nydelige gamle hus har de overtaget fra svigermoder, og stort set har de det fint, selv om det kniber med økonomien. Hvem gør det ikke det for nu om stunder? Og han vil jo gerne have et par kolde bajere i ny og næ. Og hvem vil ikke gerne det? Jo, vi kender dem skam, for de er jo som hentet direkte ud af den skinbarlige virkelighed.

Men ak og ve! Familien Danmark rammes af en katastrofe, der fuldstændig overskygger så banale detaljer som hverdagens trummerum, arbejdsløshed, økonomisk krise, EF-formynderi og miljøforurening. Bedst som hun er ved at lægge det mindste barn til ro, opdager hun en knude i brystet, og samtidig ligger manden ufint og boller udenom med hendes bedste veninde. Bortset fra det er han skam en fin fyr, der bliver hende til stor hjælp og støtte i nødens stund. Han synes da ikke det er så slemt, at hun skal have fjernet det ene bryst. Det har vi mænd jo heller ikke rigtig nogen forudsætning for at sætte os ind i. »Du er da lige dejlig for det«, siger han, »en bil sender man da osse til reparation og får udskiftet de dårlige dele«.

Men mere ak og ve! Det er ikke nok med det ene bryst. Hun må gå til strålebehandling, men det hjælper heller ikke. Og hun taber endda både håret og selvtilliden derved, og hun er jo osse jaloux over det med veninden. Sådan noget kan jo ikke holdes skjult for en kvindes intuition vel? Og så børnene, de kære kræ, de siger jo altid sandheden, ikke sandt? De kan være så taktløse at bygge et stråleapparat til dukken, og de stiller direkte spørgsmål om »Hvaffor en blomst blir du?« – underforstået »når du er død«, for det handler filmen skam osse om. Altså at det er underligt, at Vorherre ikke hjælper, og hvad der blir af én, når man dør og sådan noget.

Det er slet ikke nemt, men det giver erkendelse, og hvor klarer hun det altså tappert. »... når man måske skal dø, så først ved man, hvad det vil sige at leve«, siger hun. Før var hun jo altid fortravlet og sur, siger børnene. Og manden synes aldrig han rigtig har kendt hende før nu. Sådan er han så sød, selv om han også er ubehjælpsom og branker frikadellerne og glemmer at salte kartoflerne. Joh, sådan en tragedie kan vende op og ned på hele tilværelsen.

Man kniber en lille tåre. Men går alligevel opløftet ud af biografen efter denne kræftpræstation. Tænk, hvis hele den danske befolkning gik ind og så den, kan man ikke lade være med at tænke i sit stille sind. Hvor ville vi så allesammen rigtig komme til klarhed over en hel masse ting og blive i stand til at skelne livets skidt fra dødens kanel og sådan rigtig komme hinanden ved.

For sådan er filmen hele vejen igennem – varmt og indtrængende taler den til det bedste i vore hjerter. Og ikke nok med det. Der er flotte farver og søde, søde børn og smukke naturbilleder og aber i Zoo. Faktisk er den helt på højde med de romaner, jeg læste i min mors familiejournaler, dengang jeg var tolv år.

Ja, selv ikke Morten Korchs og Alice O'Fredericks' forenede kræfter kan stikke den.

Asbjørn Skytte

ØJEBLIKKET
Danmark 1980. **P-selskab:** Panorama Film. Med støtte fra Det danske filminstitut ved konsulent Sven Methling. **P:** Just Betzer. **P-leder:** Per Årman. **Instr/Manus:** Astrid Henning-Jensen. **Foto:** Lars Björne. **Farve:** Eastman. **Klip:** Grete Møldrup. **Ark:** Palle Arestrup. **Rekvis:** William Knuttel. **Kost:** Marcella Kjeldtoft. **Musik:** Lars Henning-Jensen. **Tone:** Niels Bokkenheuser. **Makeup:** Birthe Christensen. **Medv:** Ann-Mari Max Hansen (Line), Søren Spanning (Leif), Lisbeth Movin (Mormor), Kathrine Helmuth (Høne), Torbjørn Rafn (Torben), Helle Merete Sørensen (Anne), Gert Vindahl (Preben), Bjørn Ploug (Glad herre nr. 1), Poul Thomsen (Glad herre nr. 2), Jenny Larsen (Gammel dame), Hardy Rafn (Apoteker), Jan Mågård (Narkoman), Søren Sætter Lassen (Ung mand), Asger Bonfils (Lines læge), Aksel Erhardtsen (Overlægen), Lene Vasegård (Lotte), Else Petersen (Patient), Pia Ahnefeldt Rønne (Patient, røntgen), Solveig Kallenbak (Sygeplejerske), Margrethe Koytu (Sygehjælper), Henrik Bering Lisberg (Arkitekt), Susanne Lundberg (hans kone), Bodil Lindorff (Gammel kone), Dinna Bjørn (Ekspeditrice), Christian Mørk. **Længde:** 91. **Censur** Rød. **Udl:** Panorama. **Prem:** 6.10.80 – Palads + Palladium + Royal (Århus) + Fønix 1-2 (Odense) + City (Aalborg) + Strand (Esbjerg) + Scala (Holstebro) + Bio (Roskilde) + Bio (Silkeborg) + Scala (Slagelse) + Grand (Randers).

Claus Ryskjær, Christoffer Bro og Jess Ingerslev i en af de få scener i »Danmark er lukket«, der overhovedet fungerer.

Danmark er lukket

Instruktør: DAN TSCHERNIA

Angiveligt vil Dan Tschernia med sin debutfilm både underholde og vække til eftertanke. Han slipper forbistret skidt fra begge dele.

Filmen starter med billeder fra et mennesketomt København. Så kommer forklaringen. Danmark er gået fallit, og i EF har man så besluttet at udviske Danmark. Alle indbyggere er blevet tvangsflyttet, sproget er nu forbudt, og hvad der før var Danmark er nu en Nordtysk provins udlagt som atom-affaldsplads og øvelsesområde.

Alt dette skrækkelige hører forfatteren Orfeus Jensen om, da han tilfældigt møder en svensk bekendt i Malmö (Orfeus har i et halvt år levet isoleret i Sverige for at skrive en roman). Han erfarer også, at der rundt om i Europa findes små grupper af eksil-danskere, der kæmper for at bevare drømmen om Danmark. Men Orfeus tænker kun på sin kone, Eurodike. Hvad er der blevet af hende? Under falsk navn drager Orfeus først til Paris og siden til Rom i håb om at finde Eurodike.

Den historie er baseret på et hørespil af Benny Andersen, der også har været med til at skrive filmens manuskript sammen med Dan Tschernia. Måske skyldes det hørespilsherkomsten, at filmens idé aldrig slipper fri af det replik-postulerende, men først og fremmest falder filmen, fordi historien, der ikke er mere end en pudsig anekdote, aldrig får liv

gennem persontegningen. De enkelte personer er *så* svagt definerede, at man efter blot få minutter taber interessen for dem, og dertil kommer, at filmen visuelt er så kraftløs som en sværvægter efter 15. runder.

Christoffer Bro bidrager til indtrykket af total afmatning med sit gennemgående vegt kedsommelige spil, og kun i et par episoder er der en smule liv og lune i filmen: nemlig dels i en scene, hvor Orfeus er kommet til Paris for at opsøge den danske undergrundsbevægelse der og modtages af tre meget mistænksomme herrer, Claus Ryskjær, Jess Ingerslev og Paul Hagen. Replikbehandling og spil er her *timet* til en afslappet komedieform. Og ligeledes er Hans Chr. Ægidius pudsig som en meget fynsktalende frihedskæmper i Rom. Ingen af de to nævnte episoder er ret beset noget særligt, men i helheden er de som oaser. Tschernias instruktion bærer filmen igennem præg af, at være totalt uden fornemmelse for filmmediet.

Per Calum

Christoffer Bro og Jane Linnet i »Danmark er lukket«.

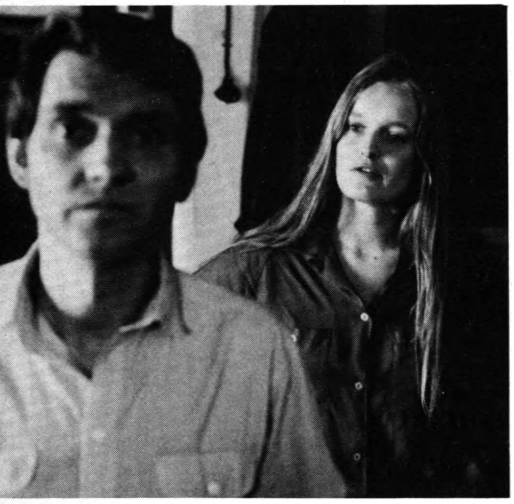

DANMARK ER LUKKET
Danmark 1980. **P-selskab:** Focus Film. I samarbejde med Det danske filminstitut ved konsulent Sven Methling. **P-leder:** Erik Overbye. **I-leder:** Erik Nissen. **Instr:** Dan Tschernia. **Instr-ass:** Annette Skjoldager. **Manus:** Benny Andersen, Dan Tschernia. **Efter:** Benny Andersens hørespil »Orfeus i undergrunden«. **Foto:** Claus Loof/**Ass:** Dan Laustsen. **Farve:** Eastman. **Lys:** Eg Norre, Ove Hansen. **Klip:** Anker/**Ass:** Ghita Beckendorf. **Rekvis:** Karsten Grønborg. **Garderobe:** Birthe Qualmann. **Komp:** Benny Andersen. **Arr:** Holger Laumann. **Sange:** »Mørkets sang« af Benny Andersen, med Anne Linnet, Erik Grip; »Det haver så nyeligen regnet«. **Tone:** Leif Jensen/**Ass:** Michael Dela. **Medv:** Christoffer Bro (Orfeus Jensen), Anne Linnet (Eurydike), Jan Mårtenson (Jan Mårtenson), Ole Thestrup (Asger), Claus Ryskjær (Æble), Paul Hagen (Tomat), Jess Ingerslev (Grønært), Caja Heimann (Else), Bent Conradi (Bjarne), Ghita Nørby (Kvindelig akademiker), Ingolf David (Gadefejer), Inger Houmann (Poire), Hans Chr. Ægidius (Den runde), Lily Broberg (Casabianca), Finn Nielsen (Chauffør), Ove Sprogøe (Speaker), Olaf Ussing (Hjernen), Peter Steen (Alberto), Barbara Tschernia (Barbara), Erik Overbye (Chauffør), Holger Laumann (Musiker), Dan Tschernia, Benny Andersen (Mødedeltagere). **Længde:** 91 min. **Censur:** Rød. **Udl:** Nordisk. **Prem:** 31.10.80 – Palads + Tivoli + Nygade + Saga (Esbjerg) + Cinema (Herning) + Scala (Holstebro) + Palads (Odense) + Rådhus-Teatret (Randers) + Scala (Aalborg) + Bio (Århus).

Eksteriør-scener indspillet i Paris, Rom, Hamburg, Malmö og København.

Kort sagt

Filmene set af
Ebbe Iversen (E.I.)
Peter Schepelern (P.S.)

DU ER SKRUPSKØR, MADICKEN

Instruktør: GÖRAN GRAFFMAN

Göran Graffmans filmatisering af den utrættelige Astrid Lindgrens manuskript går en smuk balancegang uden at falde for de fristelser, der omgiver den på alle sider. Den skildrer en svensk provinsidyl fra århundredets første årtier uden at blive sødladen og sentimental, den fortæller om friske og sjove børn uden at blive tuttenuttet eller overkæk, og den går i lag med sociale temaer uden at blive påtrængende pædagogisk og missionerende. Hovedpersonen Madicken er ikke et overmenneske som Pippi Langstrømpe, men en ganske almindelig lille pige, og ind i den episodiske beretning om hendes dagligdag i et minisamfund med klare klasseskel er flettet små opfordringer til venlighed og tolerance samt ganske hvasse angreb på bigot bedsteborgerlig selvgodhed. Dog glemmer filmen aldrig først og fremmest at være underholdende, og med sin uanstrengte charme, sødme og humor er den en usædvanligt vellykket børnefilm. (Du är inte klok, Madicken – Sverige 1980). E.I.

TRÆLLENES BØRN

Instruktør: JANNIK HASTRUP

Dette er den tredje, den afsluttende og den teknisk-stilistisk bedste trilogi (»Trællenes børn« består som sine to forgængere af tre korte, separate film) i den ambitiøse danske tegnefilmatisering af svenskeren Sven Wernströms bøger. Efter politisk ståsted kan man enten kalde filmene for et tiltrængt alternativ til den traditionelle borgerlige historieskrivning eller for massiv marxistisk indoktrinering. Mere neutralt (så vidt det nu er muligt) kan man sige, at filmenes villede ensidighed og politisk-pædagogiske eftertrykkelighed er temmelig trættende, mens det fundamentalt historisk korrekte i skildringen af tidligere århundreders voldsomme afstand mellem velhavende overklasse og forarmet underklasse ikke lader sig anfægte. I »Trællenes børn« er flytteteknikken, der kun i enkelte scener afløses af fuld animation, udnyttet dygtigt i velvalgte farver og effektfulde tableauer, og mens filmen tematisk kun repeterer sig selv og sine to forgængere, har den iøjnefaldende æstetiske kvaliteter. (Danmark 1980). E.I.

BRUBAKER – EN BOMBE UNDER SYSTEMET

Instruktør: STUART ROSENBERG

Robert Redford hører til de gode viljers mænd, og han vil gerne benytte sin stjernestatus til at fremme det godes sag. Eftersom han for nylig i »Den lysende rytter« dannede par med en af de gode viljers kvinder, skulle man tro, at hans samvittighed for en tid havde fået fred. Men han helmer ikke, og hans nye film er et nyt respektfuldt slag for sandhed og ret. Historien om den nye, idealistiske fængselsinspektør, der – med ulidelig hellig mine og alvorsfuld selvhøjtidelighed – vil kæmpe for humane forhold i et skrækkeligt fængsel og snart står ene mand mod alle de korrupte, fejge og sleske modstandere i og uden for fængselsverdenen og sluttelig lider et heroisk nederlag, er imidlertid lang og tung og lige så forudsigelig som et nummer af »Vagttårnet«. Rosenberg fik i 1967 succes med »Cool Hand Luke«, hvor Paul Newman – som en art Sisyfos i sydstatsfængslet – vedblev med sine flugtforsøg selv om de uvægerligt endte i frustration. Det var en fascinerende eksistentialistisk fabel, hvor »Brubaker« er en naiv, drengebogsmoralsk politisk fabel. Begge film er

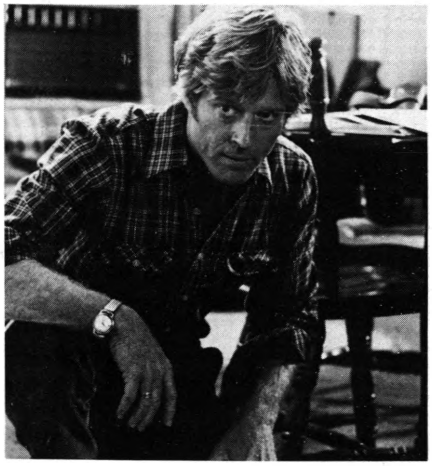

Robert Redford som Brubaker.

udprægede skuespiller-vehikler for henholdsvis den dynamiske Newman og den sympatiske men uspændende Redford, hvilket har til følge, at »Cool hand Luke« er lige så interessant som Cool hand Luke og »Brubaker« næsten lige så kedsommelig som Brubaker. (Brubaker – USA 1980). P.S.

BREAKING GLASS

Instruktør: BRIAN GIBSON

Ligesom Mark Rydells »The Rose« handler denne film om omkostningerne ved at have succes som rock-sangerinde, dog her med historien henlagt til Londons punk-verden. En ung sangerinde kæmper sig fra obskuriteten frem i rampelyset, men splittes derved mellem på den ene side sit sociale engagement og kammeratskabet med musikerne, på den anden side en kynisk og kommerciel musik-